

Alcedo

Juni 2013 Nr 1 Årg 35



Örkelljungabygdens Natur



Innehåll

Sommarens och höstens program	sid 3
Exkursioner	sid 5
Vinterns och vårens fågelobsar	sid 10
Örkelljungadjur betar Väderöns gräs!	sid 14
Vägar och väglandskap	sid 22
Branden på Flåssmyr	sid 26
Vid fågelbordet	sid 32
Skånes Fågelatlas – en praktfull redovisning	sid 33
Julpristävling	sid 34

Redaktionen har ordet.
Trevlig läsning!

Redaktionen

Redaktionen

Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga,
0435-501 31, e-post: janne_ringarp@telia.com
Perry Vigelsbo, Ängelholmsvägen 49, 286 36 Örkelljunga,
0435-510 58, e-post: vigelsbo@telia.com
Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga, 0435-522 32
e-post: leif.sigbo@telia.com

Nästa nummer av **Alcedo** utkommer i september. Manusstopp 30/8.

Omslagsbild framsida: *Hartsros* (Foto: Janne Johansson)

baksida: *Skogshare på Väderön* (Foto: Perry Vigelsbo)



Sommarens och höstens program

- 18/7 Torsdag. Sommarnattens leende.** En programpunkt med många tydningar, med ännu fler möjligheter. De ansvariga tar sig friheten att under en sommarkväll i mitten av juli uppsöka ett fint område på hemmaplan. Det lär säkert bli tillfälle till vistelse i olika natur-rum, studier av träd, berg-i-dagen, kanske lyrik i "sommarnatten". Vem vet vad? Samling Netto kl. 18.00. *Ansvariga* Pär Svensson, Janne Johansson
- 31/7 Onsdag. Slätter i Spångabygget.** Årets "vildhöstnad" vid Spångabygget genomförs traditionsenligt i början av augusti. Vi har nu under mer än 20 år slagit vildgräset i den fuktiga sluttningen uppe i Västra Spång. Känn att din medverkan är betydelsefull! Föreningen bjuder på förtäring. Medtag stövlar, lie och räfsa, men extra-liar kommer dock att finnas på plats. Samling vid Netto kl. 18.00. *Ansvarig* Janne Johansson
- 7/8 Onsdag. Uppsamling av slättergräset i Spångabygget.** Nu är det dags att **samla ihop och bära bort** det lieslagna gräset uppe i Spångabygget. Medtag räfsa, grep, stövlar och egen fika. Samling vid Netto kl. 18.00. *Ansvarig* Bengt Gillenius
- 18/8 Söndag. Insekternas dag.** För att uppmärksamma våra insekter har Entomologiska Sällskapet i Lund, Naturskyddsföreningarna i Skåne och Studieförbundet i Skåne-Blekinge gemensamt instiftat denna dag. Vi gör en egen insektsinriktad exkursion. Fika. Insektslitteratur. Samling vid Netto kl 11.00. *Ansvarig* Patric Carlsson
- 24/8 Lördag. Strandhedar i Skummeslöv.** Margareta Lindgren från Naturskyddsföreningen i södra Halland (Laholms kommun) visar mångfalden som snabbt kommer tillbaka när restaureringen av strandhedarna i Skummeslöv fortskrider och visar hur vresrosen får ge vika till förmån för hedblomster, ljung, låsbråken m.m. Förhoppningsvis är även larverna av den gulfläckiga igelkottspinnaren framme. Samarrangemang. Medtag fika, kikare mm. Samling vid Netto kl. 09.00, eller vid reningsverket i Skummeslöv kl. 10.00. *Ansvariga* Margareta Lindgren tfn 0430-152 73, 630 44 eller Janne Johansson 0435-501 31



14/9 Lördag. Familjedag. Denna utflykt i vårt närområde vänder sig speciellt till barnfamiljer. Välkomna att i all enkelhet vara med och upptäcka naturen tillsammans med era barn! Vi ser vad hösten har att bjuda på. Ömma kläder och stövlar eller kängor på fötterna är lämpligt. Medtag fika, ev. korv då möjlighet till grillning kommer att finnas. Samling vid Netto kl. 09.30. Avslutning framåt middagstid.

Ansvariga Birgit Svensson, Eva Persson

22/9 Söndag. Svampexkursion. Denna höstdag hoppas vi på att markens svampar poppat upp i all sin mångfald. Ätliga, oätliga, hypergiftiga, vackra, säregna... Det kan ju vara tickor av olika slag, spindlingar, soppar, kremlor, riskor, kantareller. Tillsammans gör vi ett försök att få namn på de flesta *Ansvarig* Janne Johansson

29/9 Söndag. Höstvandring. En vandring när hösten står för dörren och naturen inbjuder till strövtåg i sin nya skrud. Bered dig på en vandring upp mot en mil eller så. Var vi styr kosan kommer att presenteras som en överraskning när vi träffas vid Netto kl.09.30. Medtag rejält tilltagen fika så att du står dig framemot eftermiddag.

Ansvariga Pär & Birgit Svensson, pergit@telia.com 0435-544 75

5/10 Lördag. Svamputställning. Denna dag är det kommunens Kulturdag. Liksom under ett flertal år förut deltar vi i föreningen med en svamputställning i Vuxenskolans lokaler. Förhoppningsvis får vi insamlat en sevärd samling av olika svamparter och svampfamiljer. Se utskick inför Kulturdagen. *Ansvarig* Styrelsen

20/10 Söndag. Djurholmen - med myrmarker i fokus. Följ med på en spännande dag då vi besöker strövområdet Djurholmen på Hallandsåsens södra branter. Här finner man både vild natur med djupa bäckraviner och ett dokumenterat kulturlandskap från förr. Men även ett myrkomplex med välspångade leder som möjliggör en närmare studie av denna naturtyp. Fika för två tillfällen. Samling vid Netto kl. 09.30.

Ansvariga Pär & Birgit Svensson, pergit@telia.com 0435-544 75

7/11 Torsdag. Holkspikning Det är alltid rätt tid att snickra bostäder åt våra både små och stora holkbyggare. Vi har bräder som passar för både mesholkar och kattuggleholkar. Väl mött i Åsljunga skola, slöjdsalen. Vi bjuder på en enkel fika. Samling kl. 18.00. *Ansvarig* Björn Herrlund

Har du frågor? Kontakta då den som är ansvarig för respektive programpunkt eller någon i styrelsen.



Exkursioner

Hallands Väderö – Annandagen den 26 december

En regnig och mulen Annandagsmorgon kl. 8.30 samlades åtta stycken tappra väderöfarare på Nettos parkering i Örkelljunga. Vid ankomsten till Torekov anslöt tre medlemmar till och teamet på 11 personer bordade den gamla fiskebåten Nanny. Regnet hade tack och lov upphört och i 5 plusgrader och blåst lämnade en halvfull båt med naturvänner hamnen mot Sandhamn. När vi kom ut i vågorna och båten började gunga



tömdes vattnet från taket ner på passagerarna på babords sida. Det gällde att hålla i sig på vägen ut. När båten gled in i Sandhamn såg vi flertalet sälar i viken. De hoppade glatt och hälsade oss välkomna till ön.

"Ska vi följa John eller ska vi följa Zigge?" sa Janne när vi kom till ön. Vi valde att följa Zigge söder ut. Första stoppet blev vid björnbärsbuskarna. Zigge berättade om flera arter och visade långa revor av klobjörnbär, *Rubus lindebergii*. Ordföranden för Sällskapet Hallands Väderös Natur, Jan Lannér, berättade historik om ön. Bland annat att man har försökt utrota bokskogen, om föryngringen av bokskogen etc. samt om natur- och jaktintressen som inte gick hand i hand. Han berättade även att kung Oskar II:s jaktarrende, med jakt i två dagar, var lika mycket som öns årliga nettoinkomst på den tiden.



Vi passerade Ulagapskärret (krokodilkärret enl. Sven Hernborg) och studerade lavar, bland annat lunglav. Zigge var flitigt framme med luppen och berättade intressant om laven. Vi lärde oss att eknopparna är femkantiga och att lindens knoppar har formen av en tumvante. Vi passerade flertalet gamla träd och ett specifikt intressant träd med formen av en vaktkur.

På öns södra del i närheten av skogvaktarbostaden intog vi medhavd matsäck. Stämningen höjdes till ytterligare en nivå när havsörnar skådades över oss. Lisbeth med flera var rörande överens om att mat smakar mycket gott ute i naturen. När vi fortsatte att gå skådade vi en del blå himmel och solen sprack igenom molnen och värmdes skönt. Över såphal spång och blöt stig fortsatte vandringen norrut. Kikarna användes flitigt efter skådning av fågel. Det var havsörn, skarvar, trutar, sparvhök med flera.

Det blev tid med ett kort fikastopp när vi rundade norra delen av ön. Zigge visade rosmossa och berättade att den inte är så vanlig. Därefter gick vi vidare till ”Liggande linden”, ett perfekt klätterträd och en populär vigselplats. Framme i Sandhamn såg vi båten som skulle hämta oss komma in mot bryggan. Borta vid Utlängan sågs ett gäng lekande tumlare. En gungig tur tillbaka och vi sa hej då och tack för en trevlig exkursion.

Elin & Per Isacsson

Skymningsvandring - torsdagen den 14 mars

När programkommittén enades om en skymningsvandring den 14 mars var det i tron att det skulle bli som en första hälsning till en annalkande vår. Så blev det dock inte när tiden väl var inne. Vintern hade då fortfarande kvar sitt grepp med djup tjäle och ett snölager som envist låg kvar. Månader av temperaturer som sällan stigit över nollgradersstrecket hade vaggat in naturen i ett vilande tillstånd.

Det var utannonserad samling i byn klockan arton. Själv hade jag kört före till Lärkesholm, parkerat bilen vid Gustavs backe och med vedfylld ryggsäck tagit mig ner till eldstaden vid sjön. En värmande brasa var utlovad. Halvägs dit tänkte jag även en marschall som senare skulle leda oss rätt.

Dagsljuset började sakta försvinna bakom granskogshorisonten då jag motvilligt lämnade de varma, mjuka björkvedslågorna och vandrade tillbaka till höjden vid de gamla ruinerna. Där kunde jag snart se en rad ljuskäglor närma sig längs den gamla slingrande vångavägen; tre bilar närmade sig sakta och jag gick dem till mötes.

Det blev ett gemytligt möte med ett tiotal tåliga personer som gemensamt vandrade iväg genom åkermarker som på olika sätt brukats sedan järnåldern. Två gamla lindar tecknade sig distinkt mot den vinterbleka himlen. Vindstilla. Några gamla stänglar som lyckats stå emot vådrets makter fångade vår uppmärksamhet en stund. Fotsteg, lite småprat, annars bara en rådande behaglig tysthet.



Efter bron vek vi av från vägen, gick en bit längs den nyligen nedrivna Vångamöllan. Det enda som finns kvar som minner om dess storhetstid är det sinnrika kanalsystemet som leder från den uppdämda kvarndammen. Att mala mjöl och såga upp timmer med skovelhjulsteknik blev med tiden olönsamt, så någon gång under femtiotalet flyttades verksamheten istället till Åsljunga och ett nybyggt, modernt sågverk. Elektricitet var den nya möjligheten. Järnväg och riksväg likaså. Vattenkraft i skogsbygd - en gång så rationellt. Vi når sjökanten och alla stannar till. Omslutna av ett allt mer påtagligt mörker fascinerar vi av den sista gnutta ljus som verkar dröja kvar över den isbelagda sjön. När vi tittat oss mätta följer vi stigen sakta tillbaka genom skogen och kommer snart ut på de öppna fornåkrarna igen. Marchallen glimtar genom mörkret som en fyr på avstånd. Stora ekar passerar, känns nästan spöklika med sina knotiga grenverk. En liten bäck som trotsar vinterkylan porlar, som bara små bäckar kan porla, och ger oss finstämda toner. Vintern och mörkret gav så en annorlunda naturupplevelse i de ödsliga marker där vi befann oss.

Snart var vi alla samlade runt eldstadens värmande glöder. Kaffekoppar plockades fram och det gick utmärkt att grilla för de som ville. Det pratades om det som var och om det som skall komma, om naturens storhet, om dess tidlöshet - mycket kan dryftas kring en brasa efter en givande vandring i skymningen.

Pär Svensson

Retroexkursion till Flinka sjö - söndagen den 14 april

Förra året, 2012, var det 50 år sen Örkelljunga Fältbiologer bildades. Numera heter föreningen Örkelljungabygdens Natur. Lite i efterdyningarna till 50-års firandet anordnades denna dag en ”retroexkursion” ner till Flinka sjö.

Solen lyste starkt denna härliga, vårsköna april dag och pratet mellan olika deltagare rullade fram i en gemytlig takt och samtalston. Här fanns emigranter till Kristianstad i form av Sven-Erik Magnusson, Tony Svensson, Jan och Josefin Svensson. Men även hemmafolket var väl representerat; vi var hela 26 personer som ”hörsammat” kallelsten.





Flinka sjö var en gång i tiden en mycket central fågellokal för uppväxande unga fältbiologer. Här smög man efter sothöna, vattenrall, knipa och sångsvan. Här fanns på den tiden en ganska rofylld, smått igenväxande fågelsjö att koppla av vid. Fågeltorn kom att byggas, rivs och byggas upp igen.

Vandringen började denna gång utmed åsarna på norra sidan om sjön. Dagens fågeltorn granskades. Första fiket intogs efter en stund. Motorvägens näraliggande verklighet kunde också inregistreras. Den lilla spången över Flinkabäcken sparade våra steg och strax var vi inne på "bröderna Nilssons" fd betesmarker. Granet vid läget för de första två tornen är numera avverkat och diken fanns i de blötare delarna av de gamla åkrarna. Beskogning av den sjönära marken är på gång.

Efter visst besvär tog vi oss genom taggträdsstängslet in mot "Konrads". Och väl i närheten av gamla fina lindar, ekar och hasselbuskage intogs sista fiket. Sven-Erik, Zigge, Janne, Björn m. fl. tog tillfället i akt att berätta historia!

I fågelväg noterades: fiskgjuse, sjungande trädkrypare, kungsfågel, svartmes, gransångare, rödhake, sävsparv, ängspiplärka; dessutom glada, ormvråk, 2 tranor, sädesärla och en huggorm som smälte maten i solskenet..

En skön tretimmarskurs avslutades med förnöjda deltagare.

Janne Johansson

Stensmyr runt – söndagen den 21 april

Värsjö byalag hade denna söndag inviterat oss i Naturskyddsföreningen (ÖN) till en vandring runt och ut på Stensmyr. I det soliga söndagsvädret mötte inte mindre än 60



personer upp!! Det blev en syn med långa karavaner av natur- och kulturintresserat folk, vandrande genom myrmark, skogsmark, på stigar, skogsvägar... slutligen en mossig, snitslad "väg" ut till Stensgyl. Vandringen över de mer blöta partierna gick



Lövsångare. Foto Patric Carlsson

dock överallt utan större problem. Fikaplatserna var dels vid gränsstenen vid Thora-berg, dels vid gylen.

Stephan Swärd var den store planeraren och dessutom den som allt eftersom berättade om svunna tider, om människoöden av olika slag. Härdsa grav och Thoraberg var därvid viktiga stopp under den väldiga folkvandringen.

I fågelväg hördes mellan allt traskande och pratande någon enstaka lövsångare, gransångare, gärdsmyg, kungsfågel, svartmes, talltita, nötväcka, trädpiplärka... Ett par korpar passerade, några grågäss hördes och ute vid gylen var det väl en knipa som tog till vingarna. Enstaka skogshönsspilling kunde konstateras.

Som sagt, en lite märklig naturvandring med denna hoper av tvåbenta vandrare... Förutom folk från närmsta håll, den egna kommunen (och givetvis från Värsjö med omnejd), fanns även flera hässleholmare (några som inventerade mossor vid gylen), hallänningar och några unga biologer från Munka Ljungby.

Stephan ska ha tack för sin insats både före och under vandringen! Inte lätt att vara alla till lags. Dessbättre var det en "disciplinerad" storgrupp han regerade över.

Sammantaget blev det en femtimmarsvistelse i storområdet!

Janne Johansson



Vinterns och vårens fågelobsar

(16/11-15/4)

Mest anmärkningsvärt under perioden är nog den uggleinvasion som förorsakats av bristen på smågnagare i norr. En hökuggla har hållit till i Smörmyr i månader och många har kunnat

bekanta sig med denna något sällsynta gäst. Än mer notabelt är de observationer av lappuggla som gjorts, de första i kommunen någonsin.

doppingar / pelikanfåglar / andfåglar

Skäggdopping - 1 ex Vårsjön 18/11 (BH), 6 ex Hjelmjön 14/4 (JJ, EPe). Första obs.

Storskarv - 1 ex Bruket/Pinnåområdet 5/1 (LP). Har varit på lokalen de senaste 2 veckorna under den rådande kalla väderleken.

Knölsvan - 6 ex förbiflyg Bjärabygget 31/3 (LP). Första obs.

Sångsvan - 15 ex Jälla sjö 1/1 (PC, BH). Så länge det finns öppet vatten i Jälla sjö, stannar ett antal sångsvanar här. Stor flock, 140 ex str N Örkelljunga 6/4 (BH).

Grågås - 3 ex Jälla sjö 1/1 (PC), 8 ex Jälla sjö 3/1 (LP), 11 ex förbiflyg. Grytåsa 5/1 (BH).

Kanadagås - Stor flock, ca 30 ex Hjelmjön 3/3 (JJ, EPe).

Vitkindad gås - 70-80 ex str Svenske myr 15/4 (JJ, EPe), 10 ex str Harbäckshult 15/4 (PC).

Bläsand - 1 ex Hjelmjön 13/4 (JJ, EPe, LS), 2 par Hjelmjön 13/4 (LS), 3 ex Hjelmjön 15/4 (SN), 1 par Lärkesholmssjön 15/4 (BH).

Kricka - 13 ex Hjelmjön 13/4 (BH). Första obs. Stor flock, 50 ex Hjelmjön 14/4 (PC).

Årta - 2 ex, hannar, Hjelmjön 15/4 (SN).

Skedand - 1 ex (LS), 4 ex (SN), 6 ex (LP), samtliga 15/4 från Hjelmjön, 3 par Lärkesholmssjön 15/4 (BH).

Brunand - De flesta lämnat sjön tidigare under hösten, men 1 ex Vårsjön 1/12 (BH).

Vigg - Största antalet under perioden, 20 ex Vårsjön 18/11 (BH). Första obs efter vintern, 16 ex Hjelmjön 14/4 (BH, PC, LP).

Bergand - 1 ex honf. Vårsjön 1/12 (BH).

Ejder - 40 ex str Smedhult 8/4 (KAJ). Första obs.

Sjöorre - Stort nattsträck 15/4 (PC, BH). Första obs.

Knipa - Den största ansamlingen under perioden, 25 ex Vårsjön 18/11 (BH).

Salskrake - 1 honf. Hjelmjön 17/11 (PH), 1 honf. Vårsjön 1/12 (BH), 1 ex, hane Hjelmjön 7/4 (LJ, KeJ, PH), 1 par Hjelmjön 13-15/4 (JJ, EPe, SN), 1 par Lärkesholmssjön 15/4 (BH).

Storskrake - 1 ex Hjelmjön 2/1 (PC), 2 ex förbiflyg Harbäckshult 2/1 (PC). Första obsen efter isvintern, 4 ex Hjelmjön 5/4 (LP, BH, LS). Första obs.



Rovfåglar / hönsfåglar / tran- och rallfåglar

Havsörn - 1 ex förbiflyg Örkelljunga 29/3 (EAg), 1 ex Lärkesholm 15/4 (ML).

Brun kärrhök - 1 ex, hane, Ljungaskog 8/4 (PC).

Blå kärrhök - 1 ex, hane, förbiflyg Svenske myr 15/4 (JJ, EPe).

Duvhök - 1 ex hona Harbäckshult 23/12 (PC), 1 ex Flinka sjö 1/3 (LP), 1 ex Örkelljunga 17/3 (LS).

Kungsörn - 1 ex Fagerhultamossen 30/12 (KAJ), 1 ex förbiflyg. Eket 17/2 (Ingo, Barbara Leibiger), 1 ex förbiflyg Turabygget 21/3 (LP).

Fiskgjuse - 1 ex Ö. Flinka str 14/4 (ÖN). Första obs.

Tornfalk - 1 ex str Ljungaskog 13/4 (BH). Första obs, 1 ex Ö. Flinka 15/4 (SN).

Orre - 1 ex Liamossen 25/1 (KAJ), 1 ex Smörmyr 3/2 (BH), även 4/2 (LP, JO), 1 ex Svenske myr 24/3 (LP), 1 ex Flåssmyr 31/3 (PC), 2 ex Stensmyr 31/3 (INW). Alla obsarna rör tupp.

Tjäder - 1 tupp Nissakäll 14/11 (NR), 1 tupp *Eljalt 1/12 (KÅA, GA)*, kull med 6-7 ungar Smedhult 28/12 (KS), 1 tupp Fluge sjö 24/3 (JJ, EPe), obsad i Långalt i "vinter" (MG), 1 ex tupp Örkelljunga 14/4 (PC).

Vattenrall - Åter Långasjö 14/4 (PC). Första obs.

Trana - 2 ex Sk. Fagerhult 6/3 (KAJ). Första obs.

Vadarfåglar / måsfåglar / duvor / gökar / ugglor / hackspettar

Strandskata - 1 ex rastade på grundet Hjelmjön 15/4 (LS, SN, LP, BH), 1 ex str Lillgården Harbäckshult 15/4 (PC).

Mindre strandpipare - 2 ex Ekholm 14/4 (BJ). Första obs.

Tofsvipa - 2 ex Flinka sjö 6/3 (LP). Första obs.

Enkelbeckasin - 1 ex Ekholm 14/4 (BJ). Första obs.

Morkulla - 1 ex Jälla sjö 17/11 (ÖN). Åter 8/4 (LS). Första obs.

Storspov - 1 ex Flygfältet Sk. Fagerhult 15/4 (SN).

Skogssnäppa - 3 ex Ekholm 10/4 (BJ). Första obs.

Skrattmå - 15-tal ex Hjelmjön 5/4 (LP, BH). Första obs. 237 ex Hjelmjön 15/4 (BH).

Gråtrut - 1 ex Hjelmjön 10/4 (LP). Första obs.

Havstrut - 1 ex Köphultasjön 14/4 (NGI).

Skogsduva - 2 ex Harbäckshult 7/3 (PC). Första obs.

Hökuggla - 1 ex Smörmyr 23/11 (LP). Upptäcktes av LP och har observerats av SN, PC, BH m.fl. Stationär på lokalen åtminstone till den 3/3. Sista obsen från 23/3 (JJ).

Sparuggla - 1 ex Sönder Össjö 1/4 (BH), även 2/4 (KAJ, EJ).

Lappuggla - 1 ex Jännaholm 11/3 (KAJ, KJo). Andra obsen av arten i kommunen. Dessutom en trolig obs i Vemmentorp 10/11 (gm JJ).

Hornuggla - 1 ex Skåneporten 26/3 (HD).

Mindre hackspett - 1 ex Lycksta berg 16/2 (LP), 1 ex hona Ö. Flinka 15/3 (LP), 2 ex Gamla Hallandsvägen 6/4 (LP).



Tättingar

Trädlärlka - 3 ex Lillgården Harbäckshult 14/4 (PC). Första obs.

Sånglärlka - Åter 9/3 (LP). Första obs.

Ladusvala - 2 ex Harbäckshult 15/4 (PC). Första obs.

Ångspiellärlka - Åter 14/4 (PC, ÖN). Första obs.

Forsärla - 2 ex Pinnå/Bruketområdet 15/4 (LS).

Sädesärla - Åter 13/4 (JO, KAJ, BH). Första obs.

Sidensvans - Största flockarna, 40 ex Örkelljunga 17/11 (LS), 30 ex Ryttnästaregatan Ö-a 18/11 (JO), 30 ex Ö. Ringarp 21/11 (KJo). Sen obs, 1 ex Örkelljunga 27/12 (JJ), 3 ex Fagerhultamossen 30/12 (JJ, LS, BH), "flock" i Örkelljunga 18/2 (UB), 12-15 ex V. Spång 1/3 (LL), ca 50 ex Åsljunga 6/3 (JJ).

Strömstare - Som mest 2 ex rapporterade från Bruket/Pinnåområdet under perioden (SN, BH).

Järnsparv - 1 ex Örkelljunga 23/3 (JO). Första obs.

Stenskvätta - 1 ex Ljungaskog 13/4 (BH). Första obs.

Björkrast - Totalt 250 ex i V. Flinka och Ekholm 5/1 (BH).

Taltrast - Åter 26/3 (JO). Första obs.

Dubbeltrast - 1 ex Vemmentorp 24/3 (PC). Första obs.

Svarthätta - 1 ex Skytteparksvägen Ö-a 27-28/12 (BC). En ovanlig vintergäst hos oss!

Gransångare - 1 ex sj Flinka sjö 14/4 (ÖN). Första obs.

Lövsångare - Åter 15/4 (JO, LS). Första obs.

Tofsmes - Observerad under perioden på flera för arten lämpliga biotoper, Jännaholm, Fagerhultamossen, Grytåsa, V. Ringarp, Flåssmyr. Även observerad vid fågelbord i S. Össjö (KAJ).

Varfågel - Observerad på många lokaler, V. Flinka, Jännaholm, S. Össjö, Smörmyr, Ljungaskog, Värnsjö, Sonnarp, V. Ringarp, Lemmeshult. Som vanligt 1 ex på varje lokal. Sista rapporterade, 1 ex Köphultasjön 11/4 (NGI).

Råka - 1 ex Ö-a ip 1/2 (BH), 1 ex Ö-a ip xx (LP, JO), 1 ex Ryttnästaregatan Ö-a 10/1 (JO).

Stare - 1 ex Harbäckshult 7/3 (PC). Första obs.

Gråsparv - 15 ex Ryttnästaregatan Ö-a 2/12 (JO), 5 ex Kronan Ö-a 25/1 (BH).

Steglits - En säker lokal vintertid är ett fågelbord vid Traststigen, som mest i vinter 17 ex (MLö). I övrigt bl. a. 17 ex Hjelmsjö 17/1 (UL), stor flock på 40 ex Lönsjöholm 10/2 (PC), ca 20 ex Ö. Tockarp "kring jul" (MG). Arten har ökat markant och ses vintertid vid många fågelbord.

Gråsiska - 1 ex förbiflyg. Ekorrstigen Ö-a 17/12 (BH). Bara en obs under hela perioden! Sträckande ex Svenske myr 15/4 (JJ, EPe).



Förklaringar

Lokaler skrivna i *kursiv* stil ligger strax utanför kommungränsen, t ex *Rössjön* och *Sjöaltssjön*. (ad=vuxen, hä=häckning, juv=ungfågel, k=kull, 1k=fjölårsunge, pull=nykläckt unge, sj=sjungande, str=stäckande).

Vi tackar alla som rapporterat in sina observationer. Inkomna observationen ligger till grund för sammanställning och status på Örkelljunga kommuns fågelarter; då, nu och för framtiden.

BH	Björn Herrlund	KÅA	Karl-Åke Almén
BJ	Bengt Johansson	LJ	Lasse Johansson
EAg	Erik Agertoft	LP	Lennart Persson
EJ	Elsie Johansson	LS	Leif Sigbo
EPe	Eva Persson	MG	Magnus Gunnarsson
GA	Görtie Almén	ML	Mattias Lindström
HD	Håkan Dimmer	MLö	Margaretha Lönn
INW	Inger Nilsson-Wigerhäll	NGI	Nils-Gunnar Isaksson
JJ	Janne Johansson	NR	Nils Rosenlund
JO	John Olandersson	PC	Patric Carlsson
KAJ	Kurt Arne Johansson	PH	Peter Hector
Kej	Kerstin Johansson	SN	Seth Nilsson
KJo	Kristoffer Johansson	UB	Ursel Borgcrantz
KS	Kim Svitzer	ÖN	ÖN-Exkursion

Har du något att rapportera? Gör det gärna på vår hemsida!

Alcedo vill ha hjälp av **dig** att samla in uppgifter om fågelobservationer inom kommunens gränser. Vi vill ha observationer av ovanliga fågelarter för vår kommun, alla arter utanför den tid de normalt förekommer i landskapet, större sträckförekomst, anmärkningsvärt stora flockar, intressanta häckningar, återfynd av ringmärkta fåglar, tidiga vårobsar, sena obsar på hösten eller observationer som du tycker är särskilt notabla. Alla rapporter arkiveras för framtida behov.

Senaste inrapportering innan nästa tryckning av Alcedo: 15 april, 15 aug, 15 nov.

Rapportera dina obsar på vår hemsida www.orkelljunganatur.se eller via Svalan www.artportalen.se/birds/



Örkelljungadjur betar Väderöns gräs!

Det är en stilla fredag, närmre bestämt den 10 maj. Jag och Perry har tagit oss till hamnen i Torekov. Vi ska bli åskåda vittne till hur ett drygt 40-tal nötkreatur skeppas över från fastlandet, ut till sitt sommarviste en bit ut i havet. Ut till Hallands Väderö.



Agrar fas

Men först en bakgrundsteckning av markanvändningen ute på Väderön skildrad i en ganska nyutkommen bok. Urban Ekstam och Nils Forshed utgav år 2010 sin praktbok *Hallands Väderö – naturen och historien*, varvid ett längre kapitel ägnas åt markanvändningen under de senaste 800 åren. Denna långa tid förfogade kyrkan över öns tillgångar och perioden från tidigt 1200-tal fram till 1850 har av Ekstam getts beteckningen öns **agrara fas**.

Ett nedslag i hur stort antal djur som funnits på Väderön förr i tiden finns nedtecknat i boken, det gäller åren kring 1671. Dessa år fanns det 90 nötkreatur, ett 100-tal får och 11 halvvida ”skogsök” (hästar) som livnärde sig på ön. Djurägande församlingsbor i Torekov behövde inte betala något arrende för betet, vilket däremot andra, utomsöck-



nes bönder fick göra. Åren med svensk-danska krig och uppträdandet av upprepade kreaturspester kunde föra med sig att ön vissa år helt saknade betande djur.

Normalt innebar de betande djurens ständiga närvaro att skogens förnygring på Hallands Väderö avsevärt begränsades, men under perioder med färre djur (exv. 1740-talet) kunde dock en påtagliga nyetableringar av skog ske. Bokskogen i Söndre skog lär vara från en sådan 1700-tals period. Hushållen i Torekov hade alltså förr i tiden rätt att hålla får på ön utan kostnad. Som mest kunde antalet modertackor uppgå till inte mindre än 800-900 (kring 1840-talet). Och alla dessa avelsdjur plus ett antal baggar hölls vid den tiden kvar på ön vintern igenom!



Hade vi inte beställt egen hytt?? Ekholmsdjuren på väg till Väderön.

Skogsbruksfas

Under slutet av 1840-talet inträdde en helt ny fas i Väderöns historia. Urban Ekstam kallar den för **skogsbruksfasen**. Det är två starka män som påverkar skötseln av öns tillgångar och möjligheter: kyrkvärden, sjökaptanen och affärsmannen Johan Emanuel Romare och kyrkoherden i Förslöv Carl Jönsson. ”*De sätter upp som mål att all trädbärande mark på Väderön ska användas för produktion av ved.*” Och det dröjde inte länge förrän all fårbetning på ön förbjöds, nämligen år 1851. Därmed upphörde



fårens vinterbetning som säkert varit en starkt återhållande kraft för att motverka autobuskar och andra taggiga vedväxters utbredande.

En mur tvärs över ön kom efterhand att färdigställas för att skydda Söndre skog från bete. År 1860 flyttade den förste skogsvaktaren in på det nybyggda bostället vid Kapelhamnsslätten. En skogsbruksplan fanns framtagen 1864. Det var knepigt att förnygra skogen, men än idag finns det rester av planterad svarttall, bergtall, vanlig tall, gran och vitgran. Någon framgångsrik lövföryngring blev det knappast tal om under 1800-talet och en av de viktigaste orsakerna till detta var den inplantering av skogshare som gjordes under mitten av seklet. Speciellt under vintrarna betade hararna av barken på de unga bokplantorna. En ny skogsbruksplan togs fram 1895, varefter all kalavverkning förbjöds. Det sistnämnda på grund av risken för stormfällning på den vindutsatta ön.

Bevarandefas

Den kortfattat omnämnda skogsbruksfasen kom redan i början av 1900-talet att avlösas av en *bevarandefas*. Efter olika turer, där Kungliga Domänstyrelsen ingrep mot olovlig nedhuggning av bok och ek ute på ön, kom också krav från staten på intensifierad skogsodling, utdikning av alkärr mm och en ny skogsbruksplan togs fram 1912. Men nu blev motståndet mot statens skogliga propåer starka! Och förutom Torekovs kyrkoråds försvar av sitt självbestämmande lyftes andra, ibland likartade synpunkter fram, om ”att Väderöns enastående naturvärden borde bevaras åt eftervärlden”. Sådan support kom från Kungliga vetenskapsakademien och från Skånes Naturskyddsförening.

En viktig del av den nya bevarandefasen var öns dragningskraft som turistmål. Ekstam har hittat en tidningsnotis som uppger att nästan ”500 främlingar” år 1910 besökte Väderön. Alla vet hur stor denna näring blivit under senare år; speciellt under solrika somrar.

I samband med att ön fick skydd som naturpark och naturreservat (planer fanns att göra ön till nationalpark) kom många diskussioner att föras om hur man skulle kunna anpassa ett lämpligt betetryck visavi naturvårdens och växtlighetens värden resp. behov. Att många av kulturlandskapets värden hänger samman med de betande djurens verksamhet har inte alltid uppmärksamats eller beaktats tillräckligt. Om man vill bevara en viss landskapstyp, naturtyp – hur ska man då bete sig, hur resonera?

Från inlandet till väderutsatt ö!

Det är som redan nämnts fredagen den 10 maj. Systrarna Sara och Emma Johansson är på plats i Torekovs hamn. Ett bilsläp med stängselgrindar har transporterats från Örkelljunga, från fadern Bengts gård i Ekholm, Örkelljunga. Nu lossar de släpet, grindarna lyfts fram, bärs över till den chartrade båten. För och akter ska hållas fria från



ungdjuren, men två boxar mitt på båten ska byggas med hjälp av grindarna och sammanhållande spännband. En ”box” färdigställs på var sida av båten – för jämviktens skull.

Perry och jag har fått lov att leka fripassagerare. Att fotografera, uppleva överfarten. Snart kommer även Bengt och yngste brodern Jonas bilandes till hamnen. Några dagar tidigare har Jonas färjat över ett stort antal av sina får, från vintervistelsen i Bälninge, till



Familjen Johansson, Bengt, Emma och Sara

att nu få idka sommarliv ute på denna pärla, på Hallands Väderö. Det är 110 tackor och 150 lamm som skeppats dit. Idag hjälps syskonen och Bengt istället åt med överskeppningen av nötkreaturen och med på båten som extrahjälper finns också Bälningesonen Jonny Sandén.

En kortare stund efter färdigställandet av transportbåten rullar så en ganska fylld lastbil upp på det trånga hamnområdet; en bil kommer lastad. Med nätta manövrer backas lastbilen intill, lämnar fälls ner och upp... och snart rantar de första av *ungkrogen* ner i Väderöbåten. Snabbt följd av sina kompisar. Det är några låglands, och SRB men mest Hereford. Det hela går lugnt till. Så bra, tänker Bengt. När den bortersta ”båtboxen” fyllts med ett tiotal djur, låter man ett likartat antal fylla den andra delen. Utrymmena krymper, bra att de håller varandra lugna. De kan inte komma någonstans, grindarna går för säkerhets skull högt upp längs relingarna.



Båten lägger nu ut, tuffar sakta ur hamnen, fören pekar snart i rak kurs mot den stora ön i väster. Inga vågor som rullar, inga dyningar. Denna stillsamma fredag. Mer odramatiskt kan det knappast bli. Fast vem vill att det ska vara dramatiskt? De självinbjudna gästerna?

Efter en knapp halvtimme är båttransporten framme vid Sandhamn. Längs den långa bryggan in till fastlandet har enkla brädslanor monterats upp, att lite styra de hitskepade djuren. Perry och jag tar oss först i land, vi vill inte missa möjliga strömhopp av nötdjur ner från bryggan, ner i det majkalla vattnet där inunder. Första stegen upp på betongbryggan är kanske något försiktiga. Vad är nu detta? Men när Jonas tryggt manar på och leder de välväxta ungdjuren fattar de mod och vågar sig efter hand trippande dra sig hela sträckan in till land, mot hopen av intresserade, kameraförsed-



Jonas leder ilandstigningen

da Väderöturister. Väderödjuren ska under sommaren och hösten övervakas med hjälp av kyrkans tillsyningsman. Han heter Michael Haraldsson och dyker först upp samtidigt med vår skeppslast. När alla ungdjuren lossats och letts upp på den öppna marken intill Väderökiosken schasas de vidare mot stora grinden vid stängslet mot fyren till. Allt går utan problem. Bengt och Jonas kollar så att djuren inte stirrar upp sig för mycket. Detta år är det faktiskt inte ett enda "återvändardjur" med på turen. Ingen av nötkreaturen vet därför riktigt vad som väntar. "Det är annars en fördel om så är



fallet", säger Bengt. Djurflocken ska t. ex. lära sig att hitta ner till Kappelhamn, gå längs småstigarna på västra sidan. "Men tids nog lär de sig ändå".

Ännu en lastbåt

När manskapet känner sig färdiga för att åka tillbaka till Torekov och hämta ytterligare ett 20-tal djur bestämmer vi gratispassagerare oss för att stanna kvar på ön, ta vår medhavda fika, fotografera de säregna lindarna, gå en sträcka längs östra kusten.



Ekholmsdjuren är nyfikna på sitt sommarviste

Alltid fastnar något av det spirande vår-, och försommarlivet. Men det som mest tycks fånga min kameraförsedde vän är en mycket orädd skogshare, sittande bland klipporna nära Sandhamn. Det blir många kort, många kameraknäpp med olika poser. Några hämplingar och gråsiskor i luftrummet fyller oss med andra ljud.

Efter någon timme kommer så den andra hälften med Örkelljungadjur tuffande fram över Västerhavet. Vi möter upp nere vid bryggan. Det blir angörning, klövtramp upp på bryggan, klövtramp upp mot kiosken. Denna gång är flocken på 20-talet nötdjur mer misstänksamma när de ska passera grindhålet i norr. Det är inslag av Charolaise och Aberdeen Angus. Några djur tvärrar ner mot havet, drar med sig resten. Det blir till att sakta samla dem tillbaka. Efter någon stund lyckas kofösarna med hjälp av lite kraftfoder locka några av djuren förbi grinden, sen vips är alla över och storgrinden går i lås! Årets överfart med båt, djurtransporten till Väderön är nu fullbordad.



Örkelljungadjur i naturvårdens tjänst

Några veckor senare besöker jag Bengt på gården i Ekholm. Lite eftersnack om hans och brodern Jonas betande djur på Väderön. Det är i år 21:a gången i sträck som Jonas medverkar med sina får för att hävda gräsmarkerna på denna vackra, säregna ö. Upprinnelsen till dessa Väderöäventyr var egentligen en resa till Ungern som Jonas anmält sig till och deltog i. Det var en *fårresa*, en resa med får i centrum. Tillsammans med en kompis från Grevie bestämde de sig då för att arrendera betet ute på just Hallands



Vad gör vi nu då?

Väderö. Det hade en längre tid behövts en klar uppräckning av hävden på Väderön och inte minst behövdes får för att hålla efter de uppslag av slån och björnbär som kom som ett brev på posten när man försökte pressa tillbaka denna vegetation med hjälp av röjningar.

Jonas har alltså haft får på ön sen 1993, ibland tillsammans med ett par andra fårägare. Under de senaste 4-5 åren har han dock varit ensam med sin fårbesättning. Bengts ungdjur har kompletterat fårens bete under bortåt 15 år; först något år i början av 90-talet, därefter i följd fram till idag. Nu för tiden är det mellan 40-50 nötdjur som går på ön betessäsongen igenom, fast i början hade han något år hela 80 djur på plats, följt av några år med 60-talet djur. Bengt tycker att man nu har hamnat ganska rätt med storleken på flocken. Sen kan förstås sommarvädret spela roll; om det blir en särdeles varm



En nöjd djurägare

och torr eller tvärtom fuktig sommar. Om betet inte räcker säsongen ut får man helt enkelt ta hem djuren tidigare än beräknat.

Det är olika nötdjursraser som skeppas ut till Väderön, och det är inte sällan korsningar av olika slag. Bengt nämner att när han slutade med mjölkkor, år 2006, så började han korsa sina SRB med Hereford för att därefter kunna använda kalvarna som moderdjur. Detta blev synnerligen lyckat. På det viset fick han fram många väldigt bra, välvuxna djur! En amko kan normalt klara sig mellan 10-12 år.

Bengt nämner att man innan transporten till Torekov låter djuren prova på gröngräset hemma vid gården i Ekholm under 7-10 dagar. De behöver rasta/rasa av sig ett antal dagar. Och samtidigt får han själv tid till att upptäcka om det bland djuren finns "hysteriska element". Dessa vill han inte skeppa över, utan behåller

istället på hemmaplan. Bengt vill inte riskera att få givna problemdjur att ta hand om på hösten, vid hemtransporten. Då kan mycket hända. Något år fick man faktiskt inte alla djuren med sig hem, och till sist var enda möjligheten att skjuta den vildaste av djuren - på plats på ön.

Intresset för natur och naturvård har med åren blivit allt större hos bröderna. Och Hallands Väderö är en viktig del i deras djurhållande. "Och när allt går väl är det tillfredsställande och roligt att se dem där på ön. Där har jag under åren gjort många besök och gått runt på de flesta av stigarna." Kommenterar Bengt till slut.

Text: *Janne Johansson* Foton: *Janne och Perry Vigelsbo*



Vägar och väglandskap



Upplavat vägröse, kan man kalla det så? I mitten står milstenen, förkunnar att året är 1764. Snabbt räknar man ut, det är snudd på 250 år sen. Hur kan vägarna ha sett ut då. Hittar en nutidsbild från den gamla Vanåsvägen. Den har ålder den!



Också en nutidsbild. Posten är på språng. I alla tider, måntro. Kör på mellangenerationen av vägar, riksvägen från mitten av 1900-talet. På avstånd skymtar den pinfärnska motorvägen, i förgrunden vår "1700-talsväg"



Men 1900-talets riksväg ligger nu mest öde, som en inomkommunal elefantiasisväg. Så blir det när vi byter skinn. Kan man inte se mer på bilden? Om du och jag anstränger oss. En totalövergivna järnvägsvall, banvallen från 1894. Den ville vi ha liv i.



Ingen kan ta miste. 2000-talets bedrift. Motorvägen som den största av vägar. Rakt genom kommunen, rakt genom åkrar, skogar, myrar. Ett omgjort landskap. Beslutsamt rullar vår tid, våra laster på de breda asfaltvägarna. Vi är nöjda, så nöjda. Vi tankar upp oss på Skåneporten.



Klarar jag det här? Backar, backar längs tidsaxeln, det finns andra backar i Ånalt. Ånaltsbacken. Du vet väl att 1700-talets riksväg gick på södra sidan om Åsljungasjön, gick upp över höjderna i Ånalt. Fortfarande en dryg, arbetsam småväg. Med hus utmed vägkanten.



Flygbilder: *Perry Vigelsbo* Text och övriga bilder: *Janne Johansson*



Branden på Flåssmyr

Är det något som får stora rubriker i tidningar, radio och TV så är det väl en omfattande brand i en mosse. Många minns Vakömyr-branden från 1992. Den höll på länge, syster satsade många brandmän under många dagar.

Den 17-18 maj innevarande år utbröt så en brand på "vår egen" Flåssmyr, mossen som är ett jättekomples fördelat på både Hässleholms och Örkelljunga kommuner. På Örkelljungasidan har företaget Karl-Erik Transport bedrivit torvtäkt under ett stort



antal år och det var här som branden började och fick fäste. Enligt vd:n Henrik Johansson (uppgift i NST/HD) brann det på 30-40 hektar av mossen. Röken pressades västerut och gjorde intilliggande motorväg oframkomlig under flera dagar. Branden spred sig också över på västra sidan av E4:an och härjade där stundtals i den mestadels tallbjörkdominerade skogen.

Brandkårer från många kommuner larmades och hemvärnet från olika håll var också ganska snabbt på plats. Det var blåsten som gjorde branden okontrollerbar. Ett stort antal glödbänder gjorde släckningsarbetet extra utdraget.



En dryg vecka senare

Alcedos utsända, Perry och undertecknad, ägnade någon timme av söndagen den 26 maj åt att studera hur myrområdet drabbats, hur markerna såg ut.

Inne på fabriksområdet rådde full aktivitet. En tillkallad elektriker hjälpte till med att reparera en del av maskinerna på plats. Någon transportvagn för torv hade fått alla däck uppbrända och stod på sock. Vi pratade några ord med ägarna, beklagade branden. Vi talade om vår önskan att gå runt. Torvvagnar av plåt och ett litet kompakt



"lokomotiv" fanns kvar på rälsen från mossen in till fabriksområdet. Det öppna, torvbrutna mosseplanet ligger så framför våra ögon. Tidigare i vår hade Patric sett minst fem orrtuppar borta i kanten mot Hässleholmsgränsen. De har väl fått en chock av allt rykande, pyrande. Men huvudspeltiden för orrleken har ju nu med råge passerat sitt maximum.

Det är inte helt lätt att förstå att här har en glödande storbrand för en dryg vecka sen dominerat händelserna. När vi går ut längs den lilla rälsen, längs "banvallen" ser vi att en hel del av syllarna är brandskadade. På något ställe ligger rester efter några stubbar som mest blivit förvandlade till svarta, förkolnade statyer. Och visst syns det att det brunnit en hel del i själva torven också.



Själv har jag inte besökt denna del av Flåssmyr på några år. Man ser att brytningen på många håll decimerat torvtäcket ganska påtagligt. När man kollar efter områdets ”gamla” backsvalebon, belägna i en del tvärdiken, i dess lodräta kanter, ser man att torven till stora delar brutits bort. Här finns inget kvar av bomjöligheter. Längre bort i nordost



Blåtåtel tuvorna grönskar åter redan efter någon vecka

fanns förr ett sankare parti, där gärna tofsvipa, strandpipare med flera kunde hittas. Merparten av detta område har nog också utdikats och decimerats fram till idag.

Andra sidan motorvägen

Vi drar oss så till skogsmarken väster om motorvägen. Det lyser svart sorg över marken och upp längs trädstammarna. Här kan man inte missta sig på att elden varit lös i väsentlig omfattning. Klenare tallar och björkar dominerar marken, vi är fortfarande på torvbeklätt område. Äldre, ganska grunda torvgravar syns här och var. Elden har härjat runt, färgat svart. Ibland har partier med blöt vitmossa hindrat den, men merparten har drabbats. På många trädstammar ser man eldens framfart, det har kolnat, det har sotat ner.



Tallbarken är som de flesta vet grov, tjock och det lär vara en bra egenskap i samband med en brand. Kanske klarar sig merparten av tallarna, bara ett ”otäckt minne från några otäcka dygn”. Flertalet björkars vita näver har på sina håll sotats svart. Kanske vi ändå känner att skogsbranden (här i kant på mossen) kunde fått väldigt mycket allvarigare konsekvenser. Eller kanske vi ändå inte hittat de mest drabbade skogsparterna?

En slående syn är de spirande tuvor som på några ställen möter en nu bara veckan efter branden. Jag tänker på de blåtåtel tuvor som vi vandrar fram bland. Från att ha varit svartsvedda är de nu ljusgrönt grönskande, med hopp om en revansch in i



framtiden. Se på bilden intill. Blåtåteln är ett vanligt gräs i fuktigare miljöer, kanske i kanter av mossar, längs sjöstränder. Det blommar förhållandevis sent, har endast en led (nod) placerad mycket långt ned på strået.

Effekter på naturen?

Vi botanister, zoologer vill gärna dra växlar när naturen i form av stormar och bränder härjar. Och det med viss rätt. Det finns nämligen en hel del växter och skalbaggar

(insekter) som kan dra nytta av att vädergudar och andra maktfaktorer inte direkt är nådiga. När vi människor får ekonomiska hemsökelse kan andra ta vinstlotten.

En del ”minnesgoda” kommer ihåg hur gnistor från järnvägstrafiken blev upphov till stor skogsbrand i östra Småland... det var år 1983 och blev upphov till Hammarsebo brandfält, strax öster om Berga i Oskarshamns kommun. Ett 65 hektar stort naturreservat avsattes här för att man ska kunna följa områdets naturliga utveckling efter branden.

Det finns ju ett par kärllväxter, blomväxter som brukar lyftas fram i samband med skogsbränder. Jag citerar några belysande avsnitt ur den innehållsrika boken ”Smålands flora” (2007):

*Vissa arter av växter och djur har under lång tid anpassats till bränder och till viss del också blivit beroende av dem. De mest kända exemplen bland växterna är svedjenäva **Geranium bohemicum** och brandnäva **G. lanuginosum**. Båda har hårdskaliga frön och grov först efter upphettning till 50° eller efter mekanisk skada. Fröna behåller sin grobarhet under mycket lång tid, kanske mer än en skogsgeneration. (s 86)*

*Näst efter kreatursbetet torde elden ha varit den viktigaste påverkansfaktorn på utmarken under självhushållets tid. Förutom på den självklara positiva effekten för eldgynnade arter bidrog elden till att hålla landskapet öppet. Näringskrävande arter gynnades dels genom röjningens gödslingseffekt och dels av askans näringsinnehåll. De stora hallonskördarna åren efter en skogsbrand är väl kända. På svedjeträdorna plockades stora mängder smultron. Eldgynnade arter ökade. De mest omtalade exemplen är svedjenäva **Geranium bohemicum** och brandnäva **G. lanuginosum**. Mindre känt är att slättergubbe **Arnica montana** – det äldre småländska odlingslandskapets karaktärsväxt – gynnades av eld. Arter, som är beroende av naken mark för att gro, t.ex. mosippa **Pulsatilla vernalis**, drog nytta av såväl brännings- som åkerfasen. (s 49)*

Om man nu ska säga något... så är det väl att varken den något mindre sällsynta svedjenävan och inte heller brandnävan har påträffats i Skåne nån gång. I alla fall inte med riktig säkerhet.

Den botaniskt intresserade Wollmar Nilsson i Jälla beställde frön från dessa nävearter, lät dem värmas upp inne i ugnen, varefter han planterade dem i sin trädgård. Där var vi flera som såg dem växa, blomma och trivas. Men att Flåssmyrbranden skulle kunna ge upphov till detta helt av sig själv är som sagt mer än osannolikt. Dessutom är det tydligen mest torvmark, skogsmark på torv som drabbats i denna majbrand 2013.

Janne Johansson





Vid fågelbordet

Nu sjunger vintern på sista versen och fågelsången tar över allt mer. Det är dags att sammanfatta fågelbordssäsongen. Många har hjälpt till med att göra livet lite enklare för våra småfåglar. Vintern innebär ju att vissa fåglar har svårt att hitta föda. Dessutom gör kylan att det krävs mer energi. Många fågelarter använder större delen av den ljusa delen av dygnet för födosök. Generellt sett kan man säga att ju mindre fågel desto oftare behöver man äta.

Förutom att man gör en god insats så får man tillfälle att se många fåglar på nära håll. Arter som domherre, grönsiska, trädkryppare, bergfink och stenknäck ser man sällan runt bebyggelse. Det är klart att fåglar som gärna häckar i trädgårdar och runt övrig bebyggelse dominerar. Det är inte oväntat att talgoxe, pilfink och blåmes toppar artlistan år efter år.

Varje år, sista helgen i januari, genomförs en riksomfattande inventering av besöken vid fågel fågelborden; Vinterfåglar In på Knuten. Cirka 20 300 hushåll rapporterade i år. Det övergripande resultatet är att antalet fåglar som noterats var betydligt färre än tidigare. Dels kan detta bero på att invasionsarter som exempelvis sidensvans och siskor uteblivit. En annan orsak kan vara den köldperiod vi hade veckorna före jul som fick mängder av fåglar att flytta söderut.

Nästan alla arter minskade i förhållande till förra året. Även de tre i toppen minskade med 6-10 %. Domherren som är en typisk fågelbordsart minskade med hela 16 %. Det största raset står siskorna för, gråsiska -46 % och grönsiska -72 %. Men det finns också exempel på arter som ökat. Nötskrika (+25 %), kan det bero på brist på ekollon? Andra arter som ökat är stjärtmes (+10 %) och steglits (+5 %). Båda är relativt nya arter kring fågelborden. En art som tycks ha hittat fågelmatningen som en ny födokälla är trädkryparen som ökat på senare år men ännu inte tagit sig in på topp 30 listan.

Det finns också regionala skillnader. I Jämtland, till exempel, har domherren övertagit talgoxens första plats med nästan 12 individ per fågelmatning mot 1-3 i Götaland. På Gotland har svartmesen en särställning. Den är här mera talrik än på fastlandet efter som en- och talltita samt tofsmes saknas på ön och kan utan konkurrens utnyttja dessa arters nischer. Vi fågelborden är svartmesen nästan tre gånger så vanlig på Gotland som på fastlandet. Det finns också skillnader i norr och söder. Rödhaken, som är en enstöring, förekommer främst i Skåne och Halland. Gråsiskan däremot är en flockfågel som i år huvudsakligen stannat kvar i norr.

Årets tio i topp ser ut så här med fjolårets placering inom parentes och det totala antalet obsar.

1	Talgoxe (1)	140 332	6	Grönfink (7)	53 383
2	Pilfink (2)	109 484	7	Koltrast (9)	44 646
3	Blåmes (3)	95 389	8	Skata (8)	41 194
4	Gulspurv (6)	61 473	9	Kaja (11)	30 098
5	Domherre (4)	55 262	10	Gråspurv (12)	28 667



Skånes Fågelatlas – en praktfull redovisning

Intresset för fåglarna och deras värld har under alla tider intresserat oss människor. Under senare delen av 1900-talet initierades flera inventeringar som även starkt berörde våra trakter i nordvästra Skåne.

Under åren 1967-73 utlades ett regelbundet, diagonalt rutnät över hela Skåne, varvid var femte kvadratkilometer undersöktes. Strax därefter drogs ett rikstäckande inventeringsprojekt igång och därför kom denna nya, heltäckande undersökning att utgöra underlaget för den första atlasinventeringen av Skånes fågelfauna. Den utfördes under åren 1974-1984.

Ornitologer är oftast ett uthålligt, slitstarkt släkte. När drygt ett halvsekel passerat var det dags för en ny Skåneinventering, denna gång genomförd under åren 2003-2009. Många av de personer som hjälpte till under första atlasinventeringen var nu åter behjälpliga med sin ideella arbetskraft.

Det skånska fågellivets utseende och förändringar sen mitten av 1970-talet har nu presenterats i en väl tilltagen, bildrik praktbok på 450 sidor. Varje fågelart får ett eget uppslag. Vi tillåter oss att citera från bokens baksidestext:

För varje art presenteras två kartor – en för varje inventeringsperiod. Dessa kartor är bokens och projektets huvudresultat. Men Skånes Fågelatlas har också fördelen att kunna förmedla uppdaterade beståndsuppskattningar, uppgifter som tagits fram via andra övervakningsprojekt, såväl för Sverige i stort som för Skåne.

Ett kvarts sekel är ingen lång tid. Likväl har stora förändringar skett för en hel del fågelarter. Fåglarna är bra indikatorer på förändringar i livsmiljön. När miljön förändras i positiv eller negativ riktning, är fåglarna ofta snabba att etablera sig i alternativt försvinna från området i fråga. Skånes Fågelatlas ger många svar men ställer också många frågor.

Inventeringsprojektet har genomförts i Skånes Ornitologiska Förenings regi, varvid bortåt 200 "amatörornitologer" har medverkat. Kenneth Bengtsson och Martin Green har både fungerat som samordnare av inventeringen och för framtagningen av texterna i boken.

Vi hoppas kunna presentera en *mycket förkortad* version av innehållet i denna gedigna fågelatlasbok i några kommande nummer av Alcedo. Fokuseringen kommer givetvis att riktas mot vår egen kommun med omnejd. Men vi vill kanske också belysa ett urval fågelarters utbredning och förändring sett i lite större perspektiv. En indelningsgrund kan vara att låta fågelordningar som änder, rovfåglar och vadare räcka för vars en artikel, medan ordningen *Tättingar* däremot säkert måste delas upp i flera avsnitt. Vi får se.



Julpristävling

Alcedos flygande reporter, Alfred E Nyman, har just återvänt från VM i fågelskådning. "Här är min artlista. Jag var tvungen att skriva den i kodform," säger han med en lika lång som obegriplig förklaring, innan han med kikaren i ett stryppgrepp om halsen försvinner ut genom redaktionsdörren.

Vinnare blev Görtie Almén som klarade 34 av 40 arter har ett bokpris att vänta,

An Hösterman – Roskarl
 Bakom Babian – Rödstjärt
 Bredvid Brudnäbb – Tärna
 Deja i Dalom – Morkulla
 Efter Elefantiasis – Tjockfot
 Flisa av Furu – Tallbit
 Flyr Från Fjäderprydd Fiende – Prärielöpare
 Greppas av Grävare – Korp
 Gummi som Gås på – Sula
 Flyr Från Fängelse – Murkrypare
 Hålls Helst – Trut
 Joddlar i Jura – Bergsångare
 Kanske i Karnevalståg – Stytlöpare
 Klar i KaffeKask – Gök
 Klarar Kuttrasju – Turturduva
 Kraftig Karda – Labb
 Klatschig Kvartett – Flamingo
 Kris i Kaupthing – Islandsknipa
 Känns på Kind – Orre
 Lagad Lask – Skarv
 Nedom Nockpanna – Toppskarv

Placido och Pavarotti – Mästersångare
 Plägar Promenader – Gås
 Råkar Rusig Råka i – Knipa
 Servil Same – Lappmes
 Ses Springa i Sahara – Ökenlöpare
 Själva Skräcken – Fasan
 Snorig Snyttning – Kråka
 Sotar Spisen – Svärta
 StrömmingSnuda – Silltrut
 Stöder Stegvis Sorti – Trapp
 Sviker Sumpskog – Alförrädare
 Syns i Sås – Järpe
 Vevas Vanligen – Lira
 Tillfalligt Träffa – Råka
 Sällan Sedd Skalbagg – Sandlöpare
 Tagg eller Törne – Rostand
 Tutar i Timbuktu – Ökentrumpetare
 Var Väl Vinnarna – Glada
 Åtföljer Åska – Vigg

Zigge



Styrelsen

Örkelljungabygdens Natur krets av NF

Ordförande	Patric Carlsson, Harbäckshult 1654, 286 91 Örkelljunga, 070-744 35 50, carlsson_patric@yahoo.com
Vice ordförande	Janne Johansson, Ingas väg 7, Ö. Ringarp, 286 91 Örkelljunga, 0435-501 31, janne_ringarp@telia.com
Kassör	Leif Sigbo, Bjäregatan 3, 286 31 Örkelljunga, 0435-522 32, leif.sigbo@telia.com
Sekreterare	Eva Persson, Ingas väg 7, 286 91 Örkelljunga, 0708-30 14 27, evahenny@hotmail.se
Ledamot	Björn Herrlund, Ekorrstigen 3, 286 35 Örkelljunga, 0435-527 64, bjornherrlund@gmail.com
Ledamot	Lena Ottosson, Hässleholmsvägen 47, 286 35 Örkelljunga, 0435-511 03, lena@ottosson.net
Ledamot	Christer Sandén, Bladvägen 2, 286 72 Åsljunga, 0435-46 05 38, christer.sanden@orkelljunga.com

Medlemsavgifter för år 2013

295 kr	Medlem i Naturskyddsförening (NF), Naturskyddsföreningen i Skåne och Örkelljungabygdens Natur. Du får tidningen "Sveriges Natur" i färg, med normalt sex nummer per år och med en upplaga på 200 000 samt Alcedo tre gånger per år.
365 kr	Familjemedlemskap i NF (fritt antal medlemmar på samma adress).
130 kr	Lokal medlem i Örkelljungabygdens Natur. Vilket innebär att medlemsavgiften täcker framtagningen och distributionen av tidningen Alcedo tre gånger per år. Bankgiro nr 617-8792.

Har du e-post eller tillgång till Internet, finns stora möjligheter till ytterligare information. Skicka ett brev till info@naturskyddsforeningen.se och fråga vad de kan erbjuda!



Studiefrämjandet är det studieförbund som vi i Naturskyddsföreningen utnyttjar vid anordnande av studiecirklar. Distriktskontor finns i Hässleholm (0451-140 90) och därifrån kan vi även få stöd till täckandet av föredragskostnader samt till tryckandet av exempelvis denna medlemstidning.

www.orkelljunganatur.se



Beta Tryck 070-555 91 33